

Subjekty správního práva, **správně právní vztahy**

BZ210Zk Základy správního práva

4. přednáška 20. 2. 2024

doc. JUDr. Lukáš Potěšil, Ph.D.

Osnova přednášky

- **Subjekty** správního práva (**pojem a druhy** subjektů správního práva, **subjekty veřejné správy, nositelé a vykonavatelé pravomoci**, subjekty, vůči nimž je veřejná správa **vykonávána**)
- **Správně právní vztahy** (**pojem a charakteristické rysy** správně právních vztahů, **předpoklady a prvky** správně právních vztahů, **druhy** správně právní vztahů).

Na co má přednáška odpovědět?

- Charakterizujte postavení subjektů správního práva a vymezte předpoklady tohoto postavení.
- Poukažte na to jaké přichází v úvahu členění subjektů správního práva.
- Co se rozumí rozlišením tzv. nositelů a tzv. vykonavatelů veřejné správy?
- Co se rozumí správně právními vztahy?
- Jaké přichází v úvahu členění správně právních vztahů?
- Co se rozumí tzv. předpoklady vzniku správně právních vztahů, a čím jsou představovány tzv. prvky správně právních vztahů?

Subjekty správního práva

1. Uskutečňují správní právo (**vykonávají** veřejnou správu): **subjekty veřejné správy** (pozor na pojmy **subjekt/nositel a vykonavatel, viz dále**)
 2. Vůči nim je správní právo uskutečňováno: **subjekty, vůči nimž je veřejná správa vykonávána** (tzv. **adresáti veřejnosprávního působení**; „účastníci“ či „klienti“), což jsou **FO a PO**
- **Možnost (resp. nezbytnost)** posléze vstupovat a být subjektem **správně právních vztahů** (tj. konkretizace obecného postavení, práv a povinností)
 - Komu správní právo přiznává **práva nebo povinnosti, resp. pravomoc a působnost**

Subjekty veřejné správy

- **Subjekt/nositel pravomoci** – má práva a povinnosti, náleží mu, nese za ni odpovědnost (tzv. přičitatelnost), **veřejnoprávní subjektivita** (zřízení zákonem), mají **veřejnou moc**
 - STÁT
 - VEŘEJNOPRÁVNÍ KORPORACE – obce a kraje; členský/osobní princip; právní subjektivita, zřízení zákonem nebo jiným vrchnostenským aktem, svěřené rozhodovací (samosprávné) pravomoci, autonomie (ne zcela absolutní) na státu, existence vlastních orgánů
 - FO/PO soukromého práva (či na pomezí veřejného a soukromého práva) – **veřejné ústavy** (v.v.i., veřejné školy, knihovny, Národní galerie z. č. 148/1949 Sb., Česká filharmonie – dekret č. 129/1945 Sb.) a **podniky** (ČT, ČRo, ČTK, státní podniky – povodí, Lesy ČR, ..., „komunální podniky“; zdravotní pojišťovny), **nadace**, obecně prospěšné společnosti – spolky, **státní fondy**

Subjekty veřejné správy

- **Vykonavatel** – orgán/úřad, který BEZPROSTŘEDNĚ vykonává JMÉNEM, V ZÁJMU A NA ÚČET SUBJEKTU VEŘEJNOU SPRÁVU
 - **Pravomoc** – souvislosti se správní činností, „jak se to dělá“, *souhrn právních prostředků k realizaci působnosti*
 - **Působnost** (dělení na druhy veřejné správy), „co se dělá“, *předmět, obsah a rozsah činnosti*
- Veřejnou správu a správní právo vykonávají **vykonavatelé** veřejné správy; problematika tzv. **nezávislých vykonavatelů** (ÚOHS, ČSÚ, ERÚ, ČTÚ, RRTV, ÚOOÚ, NAÚ), **veřejné sbory a veřejné stráže**

Správní orgán jako vykonavatel veřejné správy

- Legislativní zkratka (§ 1 odst. 1 správního řádu č. 500/2004 Sb., § 4 odst. 1 písm. a) soudního řádu správního č. 150/2002 Sb., ...)
 - Teoretický pojem x orgán veřejné správy, není právnickou osobou
1. Funkční pojetí
 2. Institucionální pojetí
 3. Pomocné pojetí

Pojmy: orgán veřejné moci - orgán moci výkonné - orgán veřejné správy/správní orgán – orgán státní správy/správní úřad – orgán samosprávy

Mají svůj **osobní základ**: úředníci (úřední osoby)

Veřejná služba - exkurz

- Upravuje postavení úředníků veřejné správy
- Právní **režim úředníků** „státních, nestátních, uniformovaných a civilních“, ale také i **zásadu** (§ 4 odst. 1 správního řádu č. 500/2004 Sb.: „*veřejná správa je službou veřejnosti. Každý, kdo plní úkoly vyplývající z působnosti správního orgánu, má povinnost se k dotčeným osobám chovat zdvořile a podle možností jim vycházet vstřícně*“)
- Komplexní pojem pro
 - 1. Státní službu** (z. č. 234/2014 Sb., 361/2003 Sb. a 221/1999 Sb.), úzký vztah ke státu, veřejnoprávní/**služební poměr**, specifika, vč. **zahraniční služby** (z. č. 150/2017 Sb.)
 - 2. Úředníky ÚSC** (z. č. 312/2002 Sb.) – pracovní poměr
- Problematika tzv. principů **dobré správy** a požadavků **etiky** (Nejvyšší státní tajemník vydal nový etický kodex státních zaměstnanců, a to služebním předpisem ze dne 3. října 2023 č. 3, o pravidlech etiky státních zaměstnanců) <https://www.mvcr.cz/sluzba/clanek/novy-eticky-kodex-statnich-zamestnancu.aspx>

Veřejná služba - exkurz

- z. č. 361/2003 Sb. – **bezpečnostní sbory** tvoří: **Policie České republiky** (z. č. 273/2008 Sb.), **Hasičský záchranný sbor České republiky** (z. č. 320/2015 Sb.), **Celní správa České republiky** (z. č. 17/2012 Sb.), **Vězeňská služba České republiky** (z. č. 555/1992 Sb.), **Generální inspekce bezpečnostních sborů** (z. č. 341/2011 Sb.), **Bezpečnostní informační služba** (z. č. 154/1994 Sb.) a **Úřad pro zahraniční styky a informace** (z. č. 153/1994 Sb.)
- z. č. 219/1999 Sb. – **ozbrojené síly** tvoří: **armáda, Vojenská kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž**, vojáci v činné službě (z. č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání)

Subjekty veřejné správy

- Veřejná správa (a pojmy „subjekt“ a „vykonavatel“)
 - 1) **Státní správa:** subjektem je stát, vykonavatelem jsou orgány státu (orgány státní správy), a to jednak jako tzv. **přímí vykonavatelé** a **nepřímí vykonavatelé** (nejde o orgány státu, ale zákonem jsou pověřeni k výkonu státní správy – tzv. **přenesená působnost**, např. obecní a krajský úřad); **správa záležitostí státu přímo státem, jménem státu a v zájmu státu**
 - 2) **Samospráva:** subjektem jsou **obce, kraje a veřejnoprávní korporace**, vykonavatelem jsou jejich **orgány** (tzv. samostatná působnost, typicky rada, zastupitelstvo, starosta); **správa částí veřejných záležitostí těmi, jichž se bezprostředně týká;**

Fyzické a právnické osoby

- Obvykle v postavení adresátů veřejno-správního působení
- Nejsou prostými „objekty“, mají procesní práva, možnost „správní a soudní ochrany“
- **FO**: dobrovolně (něco od veřejné správy chtějí – rozhodnutí), nedobrovolně (pokuta, negativní rozhodnutí)
- **PO**: také stát, VŘPK

Ovšem pozor:

- NSS, sp. zn. 2 As 52/2010 (č. 2133/2010 Sb. NSS):
*Stejně jako stát, který je také veřejnoprávní korporací, totiž mají i územní samosprávné celky "Janusovu tvář": buď vystupují v nadřazeném, vrchnostenském postavení, a pak jde o regulaci spadající svojí podstatou do veřejného práva; **anebo jednají jako běžný smluvní partner v soukromoprávních vztazích.***

takže...

- z toho důvodu není vyloučeno, že správní orgán bude kupř. ukládat sankci státu, kraji či obci (zde zvláštní pravidla v případě přestupkového řízení v § 63 z. č. 250/2016 Sb.)

*Stát jako právnická osoba (veřejnoprávní korporace) je aktivně legitimován k podání žaloby proti rozhodnutí správního orgánu (§ 65 odst. 1 s. ř. s.), **pokud v posuzovaném veřejnoprávním vztahu nevystupoval ve vrchnostenském postavení.** Pro aktivní legitimaci státu je bez významu, zda napadené rozhodnutí bylo vydáno při správním trestání. (usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 8 Afs 128/2018, č. 4006/2020 Sb. NSS)*

Správně právní vztahy

Společenské vztahy regulované správním právem, pročez nastávají jejich specifika:

- **při výkonu veřejné správy** (tj. návaznost na veřejný zájem),
- **regulace správním právem,**
- **vždy jedním ze subjektů orgán veřejné správy**
- **vztahy mocenské** (tj. nerovné, možnost donucení)
- **konkretizují** obecnou možnost subjektů
- **volní i proti vůli**

Správně právní vztahy

- **Prvky: subjekty** (KDO – dvou či vícestranné, jedním **vždy subjekt veřejné správy, nerovnost**), **objekt** (PROČ) a **obsah** (CO – (obvykle) **veřejná subjektivní práva a povinnosti**)
- **Členění:**
 - Podle **obsahu:** organizační, hmotněprávní (služebněprávní), procesní
 - Podle **funkcí:** regulativní, ochranné (odpovědnostní)
 - Podle **subjektů či zaměření:** vnější, vnitřní
 - Podle **odvětví či úseků** veřejné správy
 - Podle **doby trvání:** jednorázové či trvajících

Prameny ke studiu (opakování):

- Průcha, P. Základy správního práva. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2023, s. 45 - 54